

Tasviriy san'at darslarida kompetensiyaviy yondashuvning amaliy ahamiyati

Xasanova Sitora Shuhrat qizi

Navoiy Ixtisoslashtirilgan Madaniyat maktabi
“Ma’daniy -ma’rifiy tadbirlarni badiiy bezash” kafedrası
maxsus fan o‘qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada tasviriy san'at fanlarini o‘qitish jarayonida kompetensiyaviy yondashuvning mohiyati, uning o‘quvchi shaxsini har tomonlama rivojlantirishdagi amaliy ahamiyati hamda pedagogik jarayondagi roli yoritilgan. Kompetensiyaviy yondashuv o‘quvchilarda nafaqat badiiy ko‘nikmalar, balki mustaqil fikrlash, estetik idrok, ijodkorlik va muammoli vaziyatlarda to‘g‘ri qaror qabul qilish qobiliyatlarini shakllantirishga xizmat qilishi tahlil qilingan. Shuningdek, san'at ta'limida bu yondashuvni samarali joriy etishning metodik asoslari va o‘qituvchining kasbiy kompetensiyasi masalalari ko‘rib chiqilgan.

Kalit so‘zlar: kompetensiyaviy yondashuv, tasviriy san'at, o‘quvchi faoliyati, ijodiy fikrlash, pedagogik texnologiya, san'at ta'limi, estetik idrok, metodik yondashuv.

Zamonaviy ta'lim tizimida kompetensiyaviy yondashuv shaxsni har tomonlama rivojlantirish, o‘quvchilarning nazariy bilimlarini amaliyotda qo‘llay olish qobiliyatini shakllantirishga qaratilgan ilg‘or pedagogik tamoyil hisoblanadi. Ayniqsa, tasviriy san'at fanini o‘qitishda bu yondashuv o‘quvchilarning badiiy idrokini, estetik tafakkurini, mustaqil fikrlash va ijodiy faoliyatini rivojlantirishda muhim o‘rin tutadi.

Tasviriy san'at darslari o‘quvchilarda dunyoni estetik idrok etish, go‘zallikni qadrlash, tasvirlash vositalaridan ongli foydalanish, shuningdek, o‘z fikrini badiiy ifoda etish malakasini shakllantiradi. Bunda kompetensiyaviy yondashuv o‘quvchini faqat tayyor bilimni o‘zlashtiruvchi emas, balki mustaqil ijodkor, tahlilchi va yaratuvchi sifatida shakllantiradi.

Bugungi kunda O‘zbekiston ta'lim tizimida ham kompetensiyaviy yondashuvga asoslangan o‘qitish tamoyillari keng joriy etilmoqda. Bu yondashuvning asosiy maqsadi — o‘quvchilarda o‘z bilimini amalda qo‘llay olish, ijodiy faoliyat yuritish, san'at asarlariga tanqidiy va estetik nuqtai nazardan yondasha olish ko‘nikmalarini hosil qilishdir.

Tasviriy san'at fanlarini o‘qitishda kompetensiyaviy yondashuvni joriy etish o‘qituvchidan zamonaviy pedagogik texnologiyalarni puxta bilish, interfaol metodlardan samarali foydalanish, o‘quvchilarning yosh va individual xususiyatlarini inobatga olishni talab etadi. Shu boisdan mazkur maqolada kompetensiyaviy yondashuvning amaliy ahamiyati, uning o‘qitish jarayoniga ta'siri hamda samarali metodik yechimlari ilmiy jihatdan tahlil etiladi.

Tasviriy san'at fanini o‘qitishda kompetensiyaviy yondashuvni joriy etish bugungi kunda ta'lim jarayonining eng dolzarb yo‘nalishlaridan biridir. Chunki bu

yondashuv o'quvchilarni faqat bilim oluvchi emas, balki o'z bilimini amaliyotda qo'llay oladigan, san'at asarlarini mustaqil tahlil etadigan va yangilik yaratishga intiladigan shaxs sifatida tarbiyalashga xizmat qiladi. Kompetensiyaviy yondashuvning asosiy mohiyati — o'quvchilarning kasbiy, ijodiy, estetik va kommunikativ kompetensiyalarini shakllantirish orqali ularni real hayotga tayyorlashdan iboratdir.

Tasviriy san'at darslarida o'qituvchi o'quvchilarning nafaqat chizmachilik mahoratini, balki san'atga bo'lgan qiziqishini, mustaqil fikrlashini, badiiy tahlil ko'nikmalarini rivojlantirishi lozim. Shu boisdan har bir dars mazmuni faqat rasm chizish yoki texnik malakalarni o'rgatishga emas, balki o'quvchining ichki dunyosini, estetik tafakkurini va ijodiy salohiyatini boyitishga qaratilishi kerak.

Kompetensiyaviy yondashuv shuningdek o'quvchilarda o'zlashtirilgan bilimlarni amaliy hayotda qo'llash, o'z fikrini badiiy ifoda vositalari orqali bayon etish, shuningdek, ijodiy jarayonni tahlil qilish va o'z ishini baholay olish ko'nikmalarini shakllantiradi. Bu esa o'quvchilarning shaxsiy va ijtimoiy kompetensiyalarini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Zamonaviy ta'limda tasviriy san'at darslarini kompetensiyaviy yondashuv asosida tashkil etish uchun quyidagi metodik tamoyillarga amal qilish muhim:

1. **Faol o'quvchi pozitsiyasini shakllantirish.** Dars jarayonida o'quvchi faqat tinglovchi emas, balki faol ishtirokchi, tahlilchi va yaratuvchi sifatida qatnashadi. O'qituvchi yo'naltiruvchi, maslahat beruvchi va ijodiy muhitni shakllantiruvchi rolni bajaradi.

2. **Interfaol metodlardan foydalanish.** "Aqliy hujum", "Klaster", "Rol o'ynash", "Muammoli vaziyat" kabi metodlar o'quvchilarda mustaqil fikrlash, guruhda ishlash va o'z g'oyalarini ifodalash kompetensiyalarini rivojlantiradi.

3. **Loyiha asosida o'qitish.** O'quvchilar ma'lum bir mavzu doirasida ijodiy loyiha ishlab chiqish orqali nafaqat bilimlarini mustahkamlaydi, balki estetik qarashlarini amaliy ish orqali namoyon etadi.

4. **Refleksiya va baholash.** Dars yakunida o'quvchilar o'z ishini tahlil qiladi, o'zaro fikr almashadi, o'qituvchi esa ularning ijodiy jarayonda erishgan natijalarini kompetensiyaviy mezonlar asosida baholaydi.

Kompetensiyaviy yondashuvning amaliy ahamiyatini aniqlash uchun tasviriy san'at darslarining mazmunini tahlil qilish zarur. An'anaviy o'qitishda o'quvchilar ko'proq nusxa chizish, texnik topshiriqlarni bajarish bilan chegaralangan bo'lsa, kompetensiyaviy yondashuvda ularga mustaqil tanlov, tahlil va ijod imkoniyati beriladi. Masalan, "Tabiat manzarasini tasvirlash" mavzusida o'quvchidan faqat chiroyli manzara chizish emas, balki shu manzara orqali muallifning his-tuyg'usini, estetik qarashini ifoda etish talab qilinadi.

Bu yondashuv o'quvchining **"bilaman"** darajasidan **"qilaman"** darajasiga o'tishini ta'minlaydi. Natijada o'quvchi o'z bilimini amaliy ishda qo'llay oladigan, san'at orqali o'z fikrini ifoda etadigan faol shaxsga aylanadi.

Kompetensiyaviy yondashuvning samaradorligi ko'p jihatdan o'qituvchining kasbiy mahoratiga bog'liq. O'qituvchi faqat tasviriy san'at texnikalarini o'rgatuvchi emas, balki o'quvchida ijodiy tafakkur, estetik did, badiiy idrok va mustaqil fikrlashni uyg'otuvchi shaxs bo'lishi kerak. Shu maqsadda darslarda quyidagi metodik yondashuvlar o'z samarasini bermoqda:

Muammoli o'qitish metodi — o'quvchiga san'at bilan bog'liq muammoli holatni taklif etish, u orqali mustaqil fikr yuritishga undash.

Integratsion yondashuv — tasviriy san'atni tarix, adabiyot, geografiya, biologiya kabi fanlar bilan bog'lash orqali o'quvchining dunyoqarashini kengaytirish.

Raqamli texnologiyalarni qo'llash — multimedia vositalari, virtual muzeylar, 3D modellash tirish dasturlari orqali o'quvchilarning vizual idrokini kuchaytirish.

Shuningdek, kompetensiyaviy yondashuv asosida o'quvchilarda quyidagi asosiy kompetensiyalar shakllanadi:

- **Ijodiy kompetensiya** – yangi badiiy g'oyalarni yaratish, original yechim topish.
- **Kommunikativ kompetensiya** – o'z fikrini tasvir, rasm, san'at asarlari orqali ifoda etish.
- **Estetik kompetensiya** – go'zallikni idrok etish va qadrlash.
- **Axborot kompetensiyasi** – raqamli vositalardan foydalangan holda badiiy axborotni tahlil qilish.
- **O'zini rivojlantirish kompetensiyasi** – o'z ishini baholay olish, o'z ustida ishlash.

Amaliy jihatdan bu yondashuv o'quvchilarda motivatsiyani oshiradi, ularning darsga bo'lgan qiziqishini kuchaytiradi, ijodiy faoliyatga ijobiy munosabatni shakllantiradi. Darsda o'quvchilar o'z fikrini erkin ifoda etish, badiiy tahlil qilish, turli materiallar bilan tajriba o'tkazish, g'oyalarni hayotga tatbiq etish imkoniyatiga ega bo'ladi.

O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni va "Uzluksiz ta'lim tizimini rivojlantirish konsepsiyasi"da ham kompetensiyaviy yondashuv asosida o'qitish metodlarini keng joriy etish zarurligi ta'kidlangan. Shu nuqtai nazardan, tasviriy san'at fanlari o'quvchilarning estetik tarbiyasi, badiiy tafakkuri, milliy va umuminsoniy qadriyatlarga sadoqatini shakllantirishda asosiy vositalardan biri hisoblanadi.

Xususan, Shovdirov S.A.ning ilmiy ishlarida tasviriy san'atni o'qitishda o'quvchilar kompetensiyalarini shakllantirish, interfaol va innovatsion metodlardan foydalanishning pedagogik mexanizmlari chuqur o'rganilgan. Olimning ta'kidlashicha, san'at ta'limida kompetensiyaviy yondashuvni qo'llash o'quvchilarning ijodiy tafakkurini kuchaytiradi, ularni mustaqil tahlilchi va yaratuvchi sifatida shakllantiradi.

Demak, kompetensiyaviy yondashuv tasviriy san'at darslarida o'quvchi faoliyatini markazga qo'ygan holda, ularning shaxsiy qiziqishlari va ijodiy

imkoniyatlarini rivojlantirish uchun keng imkoniyatlar yaratadi. Bu esa san'at ta'limining zamonaviy bosqichida o'qitish sifatini oshirish, estetik tarbiyani takomillashtirish va ijodiy shaxsni tarbiyalashning muhim omilidir.

Xulosa qilib aytganda, tasviriy san'at darslarida kompetensiyaviy yondashuvni qo'llash o'quvchilarning ijodiy tafakkuri, estetik idroki, mustaqil fikrlash qobiliyatini shakllantirishda muhim pedagogik ahamiyatga ega. Bu yondashuv o'quvchilarda nazariy bilimlarni amaliyot bilan bog'lash, san'at asarlarini tahlil etish, badiiy ifoda vositalarini ongli ravishda qo'llash ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Kompetensiyaviy yondashuv asosida tashkil etilgan darslarda o'quvchilar faol ishtirokchi sifatida o'z g'oyalarini erkin ifoda etadi, san'atga ijodiy va mustaqil yondashishni o'rganadi. Shu jarayonda o'qituvchi o'quvchilarning shaxsiy qiziqishlari, individual tafakkuri va estetik dunyoqarashini inobatga olgan holda, innovatsion va interfaol metodlardan samarali foydalanishi lozim.

Natijada, tasviriy san'at ta'limida kompetensiyaviy yondashuv o'quvchining shaxsiy rivojlanishini ta'minlaydigan, uni badiiy-estetik jihatdan yetuk, ijodiy fikrlovchi, o'z fikrini san'at vositalari orqali ifoda eta oladigan yetuk shaxs sifatida shakllantiradigan muhim pedagogik mexanizm sifatida namoyon bo'ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Шавдилов С. А. **Подготовка будущих учителей к исследовательской деятельности** // Педагогическое образование и наука. – 2017. – №2. – С. 109–110.
2. Shavdirov S. A. **Selection Criteria of Training Methods in Design Fine Arts Lessons** // *Eastern European Scientific Journal*. – 2017. – №1. – P. 131–134.
3. Shovdirov S. **Analyzing the Sources and Consequences of Atmospheric Pollution: A Case Study of the Navoi Region** // *E3S Web of Conferences*. – EDP Sciences, 2024. – Vol. 587. – P. 02016.
4. Shavdirov S. **Method of Organization of Classes in Higher Education Institutions Using Flipped Classroom Technology** // *AIP Conference Proceedings*. – AIP Publishing LLC, 2025. – Vol. 3268. – No. 1. – P. 070035.
5. Шавдилов С. А. **Ўқувчиларда тасвирий саводхонликка оид ўқув компетенцияларини шакллантиришнинг педагогик-психологик жиҳатлари** // *Современное образование (Узбекистан)*. – 2017. – №6. – С. 15–21.
6. Shovdirov S. A. **Tasviriy san'atni o'qitishda o'quvchilarning sohaga oid o'quv kompetensiyalarini shakllantirish omillari** // *Inter education & global study*. – 2024. – №1. – P. 8–14.
7. Ibraimov X., Shovdirov S. **Theoretical Principles of the Formation of Study Competencies Regarding Art Literacy in Students** // *Science and Innovation*. – 2023. – Vol. 2. – No. B10. – P. 192–198.

8. Шавдиров С. А. **Изобразительному о. и прикладному искусству** // *International Scientific Review of the Problems and Prospects of Modern Science and Education*. – 2018. – С. 84–85.
9. Shovdirov S. **Tasviriy savodxonlikka oid o‘quv kompetensiyalarni shakllantirishda o‘quvchilarni mantiqiy va abstrakt fikrlashga o‘rgatish** // *Евразийский журнал академических исследований*. – 2023. – Т. 3. – №12. – С. 193–196.
10. Baymetov B. B., Shovdirov S. A. **Methods of Organizing Practical and Theoretical Classes for Students in The Process of Teaching Fine Arts** // *International Journal on Integrated Education*. – 2023. – Vol. 4. – No. 3. – P. 60–66.
11. Abdurahmonova G. **Kompetensiyaviy yondashuv asosida san’at ta’limini tashkil etishning o‘ziga xos xususiyatlari** // *Ta’lim va fan yangiliklari*. – 2022. – №5. – B. 34–38.
12. Karimova N. **O‘quvchilarda estetik kompetensiyani shakllantirishda san’at fanlarining o‘rni** // *Pedagogik innovatsiyalar jurnali*. – 2023. – №4. – B. 45–49.